

„...HOGY GONDOLATAINK JÓ SZELLEME LENGJE KÖRÜL ŐKET ÉS AZT AZ IDŐT...”

Az Erzsébet Közkórház működésének első éveiben a betegellátás két fő profilját a belgyógyászat és a sebészet képezte, jóllehet a belgyógyászati és a sebészeti osztály igazából csak az 1910-es évek során önállósult, hiszen addig az előbbihez tartoztak a bőr- és bujakóros, míg utóbbihoz a szemészeti és a szülészeti betegek is. Kórházunk első belgyógyász főorvosa a nagykállói kórházzal együtt Nyíregyházára áttelepült *dr. Lörencz Gyula* volt. Halála után *dr. Dohmál József* megyei főorvos, majd *dr. Mikecz Miklós* megyei főorvos (aki nőgyógyász is volt) lett a belgyógyászati osztály vezetője.

Kétségtelen azonban, hogy az eddigi legjelentősebb belgyógyász főorvosa, legnagyobb formátumú belgyógyász egyénisége kórházunknak a ma százötven éve született *Sarvay Tivadar* volt.

Ki is volt igazából Sarvay főorvos úr?

Több szállal is kötődött megyénkhez, hiszen Kisvárdán született, s a nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumba járt. A gimnázium 150 éves fennállásának tiszteletére 1956. május 27-én tartott díszünnepélyen – mint a jubileumi előkészítő bizottság elnöke – megnyitó beszédében így emlékszik vissza ezekre az évekre: „Ötvenhat évvel ezelőtt írtak be engem ebbe a gimnáziumba, 1900 és 1908 között voltam abban a szerencsés helyzetben, hogy ebbe a kitűnő iskolába járhattam.”

Tisztelt érdeklődő ünneplő közönség!

Kórházunk 1999. november 20-án ünnepelte fennállásának századik évfordulóját. Az alapítása óta eltelt bő száz esztendő alatt számos nagy orvos-egyénség dolgozott e kórházban, akik közül – magam is belgyógyász lévén – nem titkolt büszkeséggel említhetem *dr. Sarvay Tivadar* belgyógyász-főorvos nevét.

Orvosi tanulmányait Budapesten végezte, 1913-ban kapott diplomát. Katonaorvosként részt vett az I. világháborúban.

A fiatal, tehetséges Jendrassik-tanítványt 1925-ben nevezték ki kórházunk belgyógyászati osztályának élére, amelynek 1961-ig volt főorvosa. Kitűnő iskolát képviselt. Ennek érzékeltetésére legyen szabad megemlítenem, hogy ugyanarról a budapesti klinikáról került kórházunkba, ahonnan *dr. Csiky József* 1921-ben Debrecenbe, illetve *dr. Ángyán János* 1923-ban Pécsre, a debreceni, illetve a pécsi egyetem első belgyógyász professzoraként!

Korát messze megelőzden nyitott szellemű, aktív, bátor belgyógyász volt. Idős korában is szálegyenes tartású, megnyerő modorú, elegáns úr. Széles látókörű, minden új iránt érdeklődő és fogékony, a lényegre hamar felismerő, nagy tudású, tapasztalt belgyógyász, aki maga volt a kiegyensúlyozott nyugalom és szakmai biztonság, aki a hibákra és tévedésekre is szelíden, mosolyogva figyelmeztetett. Tudásánál, szakmai tájékozottságánál csak szerénysége volt nagyobb. Közkedvelt,

szeretett egyénisége volt kórházunknak, mindenki „Tuba bácsija”.

Minden délelőtt vizitelt. A pontos analízis-felvételt és a fizikális vizsgálat finomságait leginkább vizitei során lehetett megtanulni tőle.

Az osztály öreg Siemens röntgen-készülékére és hordozható EKG-készülékére úgy vigyázott, mint a legfőbb kincsre. Ugyanakkor használatukra munkatársait is megtanította, és el is várta tőlük, hogy szükség esetén használják azokat.

Minden bizonnyal a Jendrassik klinikáról hozta magával az abban az időben nagyon is indokolt luessel szembeni éberséget, Jendrassik professzor ugyanis gyakran hangsúlyozta, hogy „gondoljon a luesre, amikor nem gondol rá!”. Sarvay főorvos munkatársainak gyakori utazással, szálláshelyváltozással járó bizonyos foglalkozású betegek esetében kötelezően kellett a luesre gondolniuk, nem feledve egy percre sem tanítómesterük mondását: „Vasutas, katona, esendő, rendőr, finác, csavargó népség – lues, lues, lues!”

Kedvenc témái közé tartozott a haematológia, szívesen demonstrálta mik-

roszkóp mellett egy-egy érdekesebb vérkép vagy esontvelői kenet jellegzetességeit.

Sokoldalú érdeklődését jól példázza, hogy 1934-ben a tüdőtuberkulózis újfajta kezelését lehetővé tevő pneumothorax-készüléket hozott haza Németországból, amelynek használatára rövid időn belül tanítványait – közöttük a körünkből csupán néhány hete eltávozott *dr. Kemény Lajos* főorvos urat – is megtanította. A gümőkóros betegek kezelését – ami abban az időben a belgyógyász feladata volt – ugyanis rendkívül fontosnak tekintette, 80 ágyas osztályán egy férfi és egy nő kórtermet biztosított ellátásukra. „A tüdőgümőkór különböző alakjai” című, a Gyógyászatban 1931-ben megjelent munkájában tett megállapításai, miszerint „úgy látszik, hogy rosszabb szociális viszonyok között a miliáris szétszóródás könnyen ismétlődik”, ma is helytállóak.

Még egy adat Sarvay főorvos tuberkulózissal kapcsolatos ténykedéséhez: 1933 szeptemberében a város összes elemi iskolás tanulójának gümőkórra és szifilisre vonatkozó szűrését tervezte Mikecz Miklós megyei tiszti főorvos. A szűrő akciót a laboratóriumi háttér biztosításával támogatta az Erzsébet Közkórház, a munkában ingyen segített *dr. Oláh Dániel* egyetemi tanársegéd, későbbi kórházi belgyógyász főorvosunk,

valamint Sarvay Tivadar kórházi belgyógyász főorvos, aki később is rendszeresen tartott felvilágosító előadásokat a város középiskoláiban, amelyek témája többnyire a tbc volt, így például az 1940–41-es tanévben az Angolkisasszonyok gimnáziumában és felsőkereskedelmi iskolájában.

A tüdőgümőkór területén kifejtett munkássága révén lényegében a megyei tüdőbeteg-ellátás megteremtőjének tekinthetjük. Nagy szükség volt erre a munkára, hiszen ahogy abban az időben gyakran mondogatták, itt volt a legpirosabb az alma, s itt volt a legtöbb és legsápadtabb gyermek...

Köztudott, hogy az első sikeres hazai szívműtét létrejöttében elvülhetetlen érdemei vannak Sarvay főorvos úrnak, miután az addig csak konzervatíván kezelt betegek közül elsőként ajánlott műtétet egy coarctatio aortae-ban szenvedő 31 éves nőbetegének, akit 1950. augusztus 21-én az akkor még csak adjunktusi beosztásban dolgozó dr. Eisert Árpád sikerrel operált meg, azaz végezte hazánkban elsőként aorta isthmusstenosis műtéti korrekcióját. S kettejük együttműködésének eredményeként rövidesen sor került hazánkban az első valódi szívműtétre is, 1951. január 26-án Eisert Árpád sikeresen operálta meg Sarvay főorvos 30 éves nőbetegének mitrális stenosisát. A betegek kivizsgálásában, a műtéti indikáció felállításában, a betegek műtétre történő előkészítésében, műtét alatti és utáni követésében, kezelésében nélkülözhetetlen belgyógyász méltó partnere volt Eisert Árpádnak!

Talán kevésbé közismert, hogy már korábban, 1948-

ban ő adott át a sebészeknek műtét céljából egy pericarditis constrictivás („páncél-szíves”) beteget, akit dr. Körmendy-Ékes György sebész főorvos Eisert Árpáddal közösen – kontinensünkön elsőként! – sikeresen megoperált. Az első európai műtétet az angolok végezték és publikálták, a friss közlemény adta az ötletet Sarvay főorvosnak betege megsegítésére.

Nemcsak a modern sebészeti megoldásokat ismerte és szorgalmazta. Bátran alkalmazta a legújabb gyógyszereket is. Az ötvenes évek közepén, friss olvasmányai alapján, nyugatról behozott INH-val sikerült meggyógyítania egy maningitis tuberculosában szenvedő fiatal betegét.

Belgyógyászati ismereteit és igényességét az Eisert Árpáddal közösen írt, a Magyar Sebészetben 1951-

ben „Coarctatio aortae sikeresen operált esete” címmel megjelent és az Orvosi Hetilapban 1952-ben publikált „Mitrális stenosis operált esete” című munkáikban olvasható esetiismertetések is tükrözik. A szív és a nagyerek fizikális vizsgálattal történő feltérképezése, a tapasztalt eltérések pontos leírása ma már szinte feledésbe ment finomságokra hívja fel az egyre inkább a műszeres vizsgálatokra támaszkodó, csak abban bízó, de a fizikális vizsgálat varázsát teljesen talán még nem feledő belgyógyászok figyelmét.

Különösen jó munkakapcsolatot alakított ki a patológussal, dr. Gerlei Ferenc főorvossal, akiről mint tudósról, pontos és lelkiismeretes laboratóriumi szakemberről és patológusról mindig elismeréssel szólt. A

legtermészetesebbnek tartotta, hogy az osztályán meghalt betegek szekciójánál a boncteremben volt munkatársaival, a boncasztal mellett is igyekezett tanulni és tanítani, elfogadva a kritikát is, ha arra munkája során okot adott.

Sokirányú, időigényes szakmai munkája mellett 1957–1959 között igazgató főorvosi feladatokat is ellátott.

Közel négy évtizedes munkásság után ment nyugdíjba, 1961-ben.

1972-ben halt meg Nyíregyházán. Halálának hírére a Kelet-Magyarország 1972. április 25-i számában testvére, Korompay Ferencné (született Sarvay Adrienn) tette közzé, a kórház akkori vezetősége nem emlékezett meg róla... Úgy halt meg, ahogy élt, csendben, szerényen.

Tisztelt ünneplő közönség!

Nagy öröm számomra – s biztos vagyok benne, hogy mindannyiunk számára –, hogy kórházunk vezetősége szűkös anyagi körülményei közepette is maradandó emlékekkel fejezi ki háláját, köszöni meg Sarvay főorvos úrnak csaknem négy évtizedes áldozatos munkáját!

A most felavatásra kerülő portré-dombormű és emléktábla, hasonlóan a kórházunkban található Jósa, Eisert, Kállay, Dohnál és a közelmúltban elhelyezett és leleplezett Gerlei portré-domborműhöz és emléktáblához, a városunkban élő és alkotó Tóth Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása.

Dr. Jakó János

(Elhangzott ünnepi beszéd a Sarvay-emléktábla leleplezésekor, Nyíregyházán, a Jósa András Kórházban, 2001. június 20-án.)